

Nemzeti Közszołgálati Egyetem

Győry-Barcsa Andrea

**A NATO stratégiai koncepciónak tükröződése a
Németországi Szövetségi Köztársaság biztonság- és
védelempolitikájában**

című doktori (PhD) értekezés szerzői ismertetője

2014

Bevezetés

*„A múltba tekintésnek csak akkor van értelme, ha a jövőt szolgálja.”
Konrad Adenauer*

Az utóbbi években ismét a „német kérdés” vált a transzatlanti szövetség aktuálpolitikájának egyik napirendi pontjává. Csaknem minden válsághelyzet, illetve NATO szerepvállalás kapcsán felmerül a Szövetségi Köztársaság neve és a legritkább esetben pozitív megközelítésben. Publikációk sora foglalkozik Németországgal, és nemzetközi szerepvállalását illetően egészen éles kritikákat fogalmaznak meg vele kapcsolatban. Erich Gujer a Neue Zürcher Zeitungban úgy fogalmazott: *„Berlin a vezetést mindig kelletlenül gyakorolja – legtöbbször gazdaságilag, ritkán külpolitikailag és sohasem katonailag.”*¹ Mára az amerikaiakban is az a kép alakult ki a németekről, mint egy olyan nép, amely szívesen profitál a nemzetközi piac nyitottságából, használja az amerikai hírszerző tevékenységből befolyó információkat, viszont kritizálja szövetségesét a túl sok kémkedés miatt. Ugyan Németország gazdasági és a hírszerzési területen megfigyelhető „potyázása” egy új keletű kritika, a nemzetközi biztonság területén tapasztalható korlátozott német szerepvállalás már egyáltalán nem újdonság.

Az Egyesült Államok és szövetségesei szerint is Németország hozzájárulása messze elmarad a gazdasági súlyától. Egy olyan állam, amely élvezi a nyitott világrend előnyeit, de nem szívesen áldoz annak fenntartására. Hans Kundnani “geo-gazdasági hatalomnak” nevezte Németországot, egy olyan országnak, amely elfogadta a vezető pozícióját gazdasági szempontból, és nem is fél gazdasági érdekeiért kiállni, de ódzkodik a vezető pozíció vállalásától a biztonságpolitika terén. Ezt maguk a németek sem cáfolják, hiszen legutóbb ez év januárjában saját államfőjük Joachim Gauck fogalmazta meg, hogy Európában leginkább Németország élvezi a béke és biztonság előnyeit, illetve a külkereskedelemben betöltött szerepük révén az euro zónában is ők kerültek a leginkább előnyös helyzetbe. A Németországi Szövetségi Köztársaság ma az Európai Unió legnagyobb gazdasági hatalommal rendelkező állama, amely valamennyi, a pénzügyi válságban eladósodott országnak biztosítani tudta a szükséges hiteleket.

Annak ellenére, hogy az 1990-es évek óta a nemzetközi katonai műveletekben a Szövetségi Köztársaság részéről egy bizonyos növekedés tapasztalható, kimondatlanul, de többnyire történelmi megbélyegzettségükre hivatkozva igyekeznek kibújni a katonai részvétel

¹ <http://www.nzz.ch/meinung/kommentare/die-neue-deutsche-frage-1.17383545>; letöltés dátuma: 2013.09.25.

alól. A líbiai katonai beavatkozás elutasítása a transzatlanti kapcsolatok alapjait rengette meg, amely nemcsak Obama elnök és Merkel kancellár viszonyát árnyékolta be, de értetlenséget váltott ki még a békepárti és az afganisztáni szerepvállalást hevesen ellenző német lakosság körében is. A nyugati diplomáciai körök, illetve német lapok véleménye szerint a Németország által választott „különút” nemcsak Németországnak, hanem a nyugati szövetségnek is ártott. A Die Welt – polgári konzervatív napilap – egyenesen úgy fogalmazott: Németország mind a NATO-ban, mind az EU-ban megbízhatatlan szövetségessé vált.

A közelmúltban, amikor a német kormány a szíriai helyzet rendezésére irányuló tárgyalások megkezdését is megtagadta, az Észak-atlanti Tanács megdöbbenésének adott hangot. Még néhányan Németország legszorosabb európai szövetségesei közül is aggodalmukat fejezték ki, hogy Németországra nem lehet számítani. Úgy tűnik ez a Németország megbízhatóságára vonatkozó szkepticizmus egyre inkább akadályt gördít a nemzetközi együttműködés tekintetében. A hidegháború korai, integrációs szakaszában találkozhattunk hasonló „kerékkötőkkel”. Akkor Franciaország igyekezett minden, a németek „elfogadottságát és elismerését” alátámasztó törekvést megakadályozni, noha sem gazdaságilag, sem katonai szempontból nem tudta volna átvenni üresen maradt helyét Európában. Mára Németország lett az "új Franciaország", amely akadályt gördít minden új kezdeményezés elé, ugyanakkor konstruktívan nem járul hozzá a szövetség fejlődéséhez. Sajnos a németeket – úgy tűnik – nem különösebben érdekli, hogy mit gondolnak a szövetségeseik.

A nemzetközi missziókban való alacsony német részvételi hajlandóságot a Szövetségeseik egyre inkább „olcsó kifogásnak” tekintik. A kifogás gyökerei viszont mélyen a múltban gyökereznek. A „német probléma” az 1871-es német egység óta az 1990-es újraegyesítésig gyötrő gondja volt Európának. A történelme során átélt nemzeti katasztrófának is tekinthető erkölcsi megsemmisülést – amit a nemzeti szocializmus tombolása alatt elkövetett bűneiért kell(ett) elszenvednie – viszont ma sem felejtí. Rendkívül nehezen megszerzett, törekvénynek hitt megbecsülését minden áron meg kívánja őrizni, ezért igyekszik kerülni minden központi szerepvállalással együtt járó megnyilvánulást. Ez különösen szembeötlő Angela Merkel kancellár jelenlegi politikájában, különösen, ahogyan egy-egy konfliktus megítélésével kapcsolatban viselkedik. Németország ugyanis többnyire nem foglal állást. Nem szolidáris az európaiakkal, akik éppen a német beleegyezésre várnak, de nem támogatja az ezt ellenzőket sem, akik ezt a fajta támogatást elutasítják. Egy dologban ugyanakkor igen következetes, a német (=Európa) stabilitási politikával azonosulni tudókat hitelekkel segíti. Mint egy jó tanító

jutalmazza és bünteti „diákjait”, a nevelést tekinti történelmi feladatának. Hogy „soha többé” ne kelljen elszenvedniük a megbélyegzést, a nélkülözést, a katonai és erkölcsi összeomlást. Ha kell, a halogatás technikáját alkalmazza, hogy büntessen, vagy éppen időt nyerjen általa, hiszen mire a hivatalos német álláspont megszületik, talán a probléma magától is megoldódik. A mindenkori német kancellár, így a kancellár asszony is védi a németek érdekeit, ami nem más, mint a „német pénz” (az Euro) és Németország versenyképessége a világpiacon, illetve gazdasági vezető szerepe.

Egy 2012-es Atlanti Tanács jelentésben egy magas rangú NATO-tisztviselő a Szövetségi Köztársaságot *“elveszett nemzetnek”* nevezi. A mai Németország gazdasági szempontból első osztályú szuperhatalom, de másodosztályú politikai és katonai hatalom. Egy kollektív védelmi szervezet tagjaként viszont alkalmazkodásra van szükség, hiszen minden lánc csak olyan erős, mint a leggyengébb láncszeme. A kutatási téma választásánál az motivált, hogy 1992 és 1997 között több alkalommal hosszabb-rövidebb időszakot töltöttem az NSZK-ban, és mint a német történelem iránt érdeklődő, igyekeztem mélyebben megismerni a német gondolkodásmódot. Müncheni tartózkodásom során lehetőségem nyílt egy egykori Wehrmacht, majd Bundeswehr tiszttel megismerkedni, akivel a haláláig gyakran beszélgettünk, többnyire a katonai pályafutásáról. Az ő személyes visszaemlékezéseiből megismert német katona képe, illetve a Németországról kialakított vélemény számomra több szempontból ellentétes a jelenlegi hivatalos német állásponttal. Úgy gondolom, hogy még az egyesült Németország sem volt képes feldolgozni a múlt terheit, és ezzel valójában a mindenkori porosz-német történelmet a rendkívüli sikereivel és dicsőségével együtt is meg nem történtté teszik. Németország Európában már helyzeténél fogva is központi helyet foglal el, gazdasági eredményeit – különösen az elmúlt éveket – tekintve pedig joggal vehetné át azt az irányító szerepet, melyet már évek óta elvárnak tőle. Amennyiben elfogadjuk azt az állítást, hogy a német külpolitika eszköze a Bundeswehr, illetve a Németországi Szövetségi Köztársaság aktívabb külpolitikát kíván a jövőben folytatni, akkor a Bundeswehr, illetve a német katona is egy a kulcs lehet a „német kérdés” megoldásához.

Az egyik legfontosabb kérdés a Szövetségi Köztársaság esetében, hogy képes-e irányító hatalommá válni, valamint felvállalni a vezető szerepet politikai és katonai szempontból Európában? Képes-e azonosulni ezzel a szereppel, és az ehhez feltétlenül szükséges erőfeszítéseket megtenni? Valóban – azaz a NATO jövőbeni szerepvállalásai szempontjából is – megbízható partner marad Németország? Mi az oka, hogy egy integrációra törekvő ország

egyre inkább „külön úton” jár egy szövetségi rendszeren belül? Mikor és hogyan tért le a Szövetségi Köztársaság a NATO által kijelölt útról? Melyek a napjainkban legtöbb vitára okot adó biztonságpolitikai kérdések? Feloldhatatlanok-e ezek az ellentétek és kinek kell engednie? Milyen következményei lehetnek az eltérő álláspontoknak?

Kutatómunkám során az alábbi két hipotézist állítottam fel:

1. *Németország múltbeli, jelenlegi – és vélhetően jövőbeni – NATO szerepét a múlttal való szembenézés és a valós katonai szerep és feladatok vállalása határozza meg.*
2. *A történelmi tényekből kiindulva, egyúttal azokat biztonság- és védelempolitikai kontextusba helyezve, Németország NATO szerepével kapcsolatban azt a hipotézist állítottam föl, hogy amennyiben szakít sokat kritizált eddigi „tartózkodó magatartásával” és vezető gazdasági erejére támaszkodva katonai értelemben is sokkal aktívabbá válik, úgy az találkozik szövetségesei – de különösen az Amerikai Egyesült Államok – jelenlegi érdekeivel, így új politikai-katonai perspektívákat nyújthat az Észak-atlanti Szerződés Szervezete számára.*

Az értekezés célkitűzései:

1. Feldolgozni, elemezni és értékelni, hogyan vált 1949-től napjainkig a NATO egyik vezető/meghatározó tagállamává a Németországi Szövetségi Köztársaság.
2. Bemutatni a NATO stratégiai koncepcióit és azok Németország kül- és biztonságpolitikájára gyakorolt hatásait.
3. Az egyesült Németország NATO műveletekben való részvételének részletes bemutatása, valamint a német nemzeti érdekek és a NATO érdekek vizsgálata.
4. Bizonyítani, hogy Németország külpolitikai szerepvállalása meghatározó jelentőséggel bír a NATO jövőjére.

Az értekezés célkitűzései:

1. Feldolgozni, elemezni és értékelni, hogyan vált 1949-től napjainkig a NATO egyik vezető tagállamává a Németországi Szövetségi Köztársaság.
2. Bemutatni a NATO stratégiai koncepcióit és azok Németország kül- és biztonságpolitikájára gyakorolt hatásait.
3. Az egyesült Németország NATO műveletekben való részvételének részletes bemutatása, valamint a német nemzeti érdekek és a NATO érdekek vizsgálata.

4. Bizonyítani, hogy Németország külpolitikai szerepvállalása meghatározó jelentőséggel bír a NATO jövőjére.

Módszerek

A kitűzött célok megvalósítása *érdekében feldolgoztam, rendszereztem és tanulmányoztam a hidegháború és az azt követő időszakban Németország és a NATO szerepvállalásával és együttműködésével foglalkozó hazai és külföldi szakirodalmat.*

Tudományos kutatómunkám középpontjába *a Németország szemszögéből kiinduló megközelítést állítottam*, így tanulmányoztam a témakör politikai, gazdasági, katonai és társadalmi összefüggéseit.

Csak azokkal a meghatározó kérdésekkel foglalkoztam részletesen, amelyek alapjaiban érintették és huzamosabb időn keresztül befolyásolták Németország NATO szerepét.

Nem tekintettem kutatásaim tárgyának más tagállamok NATO-n belüli szerepének, illetve Németország más nemzetközi szervezetben (EU, ENSZ, EBESZ) folytatott tevékenységének vizsgálatát.

Kutatási célkitűzéseim maradéktalan teljesítésének érdekében alapvetően a külföldi – elsősorban német nyelvű – szakirodalomra hagyatkoztam.

A hazai források közül ki kell emelnem a különböző biztonságpolitikai kutatásokkal (a Nemzeti Közszerológati Egyetem Stratégiai Védelmi Kutató Központ és a Teleki László Intézet) és a nemzetközi kapcsolatok oktatásával (Corvinus Egyetem, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Andrássy Egyetem) foglalkozó szellemi műhelyeket és az ott tevékenykedő szakértők publikációit.

A külföldi források közül kiemelkednek azok a német alkotmányos szervek (Bundesrat – Szövetségi Tanács, Bundesministerium der Verteidigung – Szövetségi Védelmi Minisztérium, Auswärtiges Amt – Külügyminisztérium) és nemzetközi szervezetek, amelyek vagy rendeltetésük (például NATO) vagy célkitűzéseik alapján résztvevői, formálói, elemzői a német – transzatlanti együttműködésnek.

Az értekezés felépítése

Az értekezést a kitűzött célok megvalósítása érdekében négy fejezetre osztottam fel:

1. Az első fejezetben a II. világháború végétől a Németországi Szövetségi Köztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, valamint az Észak-Atlanti Szövetség (NATO) megalakulásáig terjedő időszakot (1945-1949) elemzem,

különös tekintettel a háború utáni opciókra, megoldási javaslatokra és megvalósított lépésekre az ország jövőjét illetően.

2. A második fejezetben a Németországi Szövetségi Köztársaság biztonságpolitikáját értékelem a hidegháború időszakában (1949-1989), ebben külön kiemelve és megjelenítve az egyes NATO stratégiai koncepciókat, mint meghatározó viszonyítási pontokat.
3. A harmadik fejezetben az újraegyesített Németország biztonságpolitikájának és katonai szerepvállalásának jellemzői vonásait tárgyalom napjainkig (1990-2014).
4. A negyedik fejezetben részben az előző fejezetek eredményire alapozva, részben pedig a Németországgal kapcsolatos kritikákat alapul véve világítok rá érzékeny, ugyanakkor véleményem szerint a NATO szempontjából megkerülhetetlen biztonságpolitikai kérdésekre, csomópontokra.

Az első három fejezet gerincét a történelmi változásokra fűztem fel, egyúttal azokban részletesen foglalkozom az adott korszakban a német haderőre jellemző folyamatokkal és eredményekkel. A negyedik fejezet logikai és vizsgálati értelemben az előzőekben tárgyaltakat hivatott szintetizálni.

Mindenkik fejezetet összegzésekkel és következtetésekkel zártam le, az értekezés végén pedig ismertetem a kutatási és tudományos eredményeket.

Véggkövetkeztetések

Az értekezésben lefektetett célok érdekében elvégeztem azokat a feladatokat, amelyek a hipotézisek megerősítéséhez vagy épp ellenkezőleg, azok cáfolatához szükségesek. Ezek során részletesen tárgyaltam a Németországi Szövetségi Köztársaság kül- és biztonságpolitikai törekvéseit, azok határait: így sajátos helyzetét a II. világháborút követő években és a hidegháborúban, valamint vonatkozó erőfeszítéseit a bipoláris szembenállás megszűntével a napjainkig terjedő időszakban. Vizsgálatom során kiemelt figyelmet szenteltem a NATO változó tevékenységének, amely különösen a stratégiai koncepciókban érhető tetten; a Bundeswehr nemzetközi szerepvállalásainak; és a huzamosabb idő óta fennálló és vitatott azon kérdéseknek, amelyek az ország a Szövetségen belüli helyének és szerepének meghatározására és irányítására vonatkoznak.

Összevont következtetések

1. Németország történelmének alakulását a kezdetben a Szövetségesek, majd a bipolárisra vált világban alapvetően az Egyesült Államok és a Szovjetunió, illetve Európához fűződő viszonyuk határozta meg, amelyben a legfontosabb meghatározó szempontok a németek újbóli – túlzott és különösen katonai jellegű – megerősödésének elkerülése, valamint az ország az korábbi gyakorlattól (lásd: I. világháború utáni) eltérő felelősségre vonása voltak, amelyek eredményei az ellentétes nyugati és keleti (szovjet) felfogás miatt jelentősen különböztek egymástól.
2. A kétfelé szakadt ország különösen nyugati felének jövőjével kapcsolatban a nyugat-európai szövetségesek – bár számos kezdeményezést indítottak – nehezen vagy egyáltalán nem tudtak közös és tartós gyakorlati megoldásokra jutni, amelyek végül az Amerikai Egyesült Államok – mint a mérleg nyelvének – határozott és olykor erősen vitatott fellépésében artikulálódtak, amely gyakorlatilag az NSZK a NATO-hoz való csatlakozását eredményezte. A csatlakoz(tat)ásban a fő stratégiai szempontokat az ország földrajzi elhelyezkedése, ipari-gazdasági-katonai potenciálja és a szovjetekkel szembeni II. világháborús hadviselés vitathatatlan tapasztalatai jelentették.
3. A hidegháborús szembenállás a kétfelé szakadt országot más-más fejlődési útra kényszerítette, amely katonai és gazdasági értelemben is (de társadalmilag, politikailag is) jelentős eltéréseket okozott. A két berendezkedés egymáshoz való viszonyát a „hatás-ellenhatás” illetve „lépés-ellenlépés” fogalomköreivel jellemezhetjük.
4. A relatív önálló Szövetséges Védelmi Erő felállítása és működtetése nagyon bonyolult pszichológiai, jogi, stratégiai, anyagi és szervezési kihívást jelentett, amelyek megalkotásában a „fékek és ellensúlyok” elméleti és gyakorlati elemeinek kidolgozása és alkalmazása jelentette a legnagyobb feladatot. Ezek a lépések ugyanakkor elindították a németek külső és belső rehabilitációját, illetve megalapozták Németország későbbi jelentősebb európai és nemzetközi szerepvállalását.
5. Természetesen a NATO hidegháborús stratégiai koncepciói alól az NSZK sem vonhatta ki magát, ugyanakkor nukleáris fegyverrendszerek telepítése, az ország potenciális nukleáris hadszíntérre válása jelentős társadalmi és politikai vitákat és szembenállást generált. Ezek a lépések biztosították saját, illetve európai szövetségesei biztonságát, ugyanakkor csökkentették azok aggodalmát egy esetlegesen újjáéledő német nacionalizmus miatt.

6. Az 1989 tavaszától hirtelen elindult és meglepő közép- és kelet-európai változások sorában a Német Szövetségi Köztársaság kulcsállammá vált, végül a német újraegyesítés szovjet és amerikai támogatással kivitelezhető vált.
7. Az újraegyesítés feltétele az *új* Németország NATO-tagsága volt, amelynek tényét az ekkora már súlyos belső és külső gondokkal küzdő Szovjetunió elfogadta, így az egyesített Németország az Amerikai Egyesült Államok mögött a NATO második legnagyobb erejévé vált.
8. A német kül-és biztonságpolitika mozgástere a hidegháborús szembenállás végével megnőtt, amely egyúttal felszínre hozott néhány korábbi és újabb félelmet, amelynek lényege az volt, hogy az ország esetleg feladja intézményesített euro-atlanti és transzatlanti biztonsági kapcsolatait, de ez nem vált valóra. Sőt, valamennyi szövetségi kormány továbbra is hangsúlyozta, hogy a német biztonsági politikában központi szerepet játszik a NATO.
9. Németország az 1990-es évek elején a Szövetség átalakulási folyamatát aktívan – saját impulzusokkal – kísérte, ugyanakkor csak a számára megfelelő és biztonságpolitikai szempontból elfogadható kezdeményezésekbe kezdett bele.
10. A 2001-es terrortámadásokat követően a nemzetközi biztonsági környezetben beállt változások a Német Szövetségi Köztársaságban is határozottan éreztette hatását, amelynek eredményeként megkezdődött a Bundeswehr jelentős átalakítása.
11. Napjainkra a német külpolitika eszközeként is jellemzett Bundeswehr átlépte az észak-atlanti térség földrajzi határait, és túllépett a békeműveletekben való részvétel önkorlátozásán. Ezt 2003-ban új védelempolitikai irányelvek elfogadása alapozta meg.
12. Ugyanakkor tendenciának tekinthető, hogy az elmúlt években Németország nemzetközi szerepvállalásával kapcsolatban egyre több kritikát fogalmaztak meg a nemzetközi kapcsolatokban. Ezek lényege az, hogy a németeket potyázónak tekintik, akik csak kihasználják a Szövetség nyújtotta lehetőségeket, de aktívan nem tesznek hozzá, jól lehet az ország ugyanakkor gazdasági és politikai súlyából adódóan már képes lenne a vezető szerepre is.
13. Tény, hogy az euro-atlanti és transzatlanti biztonsági architektúrába való belépés és tevékenységek sorozata sajátos biztonságot is biztosít az ország számára, azonban a bekövetkezett és eredményes fejlődés ellenére a németek még mindig történelmi katasztrófájuk béklyójában, más szóval a számukra kijelölt mozgástér és játékszabályok passzív elfogadásában vergődnek. A korábbi „garanciák” mára „fékek”

szerepét töltik be, amelynek alkalmazása védekezésként is felfogható az általuk túlzottnak vélt nemzetközi – különösen amerikai – nyomásgyakorlás ellen, amely az ország aktívabb és vezető nemzetközi szerepvállalására irányul.

14. A Németországi Szövetségi Köztársaság számára az erős transzatlanti kapcsolatok és a hosszú távú stratégiai partnerség érdekében a globális biztonság, politikai stabilitás és gazdasági sikerek továbbra is prioritást élveznek. Ennek érdekében a németek továbbra is megbízható partnerei maradnak a NATO-nak, sőt aktívabb szerepvállalást és külpolitikai nyitást is ígértek.
15. Az elmúlt évtizedekben – szinte a NATO csatlakozás kezdeti pillanatától kezdve – az egységes nemzetállam helyett a németek inkább a nyugati integrációt helyezte előtérbe. A német gazdaság dinamikus fejlődése annak lehetőségét kínálta, hogy geopolitikai szerepe helyett inkább aktív geo-gazdasági hatalommá váljon. Ezért a szerepért voltaképpen feladta az aktív, határain túlnyúló látványos és túlzottan aktív politizálást és szerepvállalást. Magyarán, bár Németország az Atlanti Szövetség tagjaként azonosult annak értékrendjével és alapvetéseivel – és törekszik is az együttműködésre, – saját gazdasági érdekérvényesítése jelenleg mindennél nagyobb prioritást kap.
16. Azáltal, hogy Németország nem hajlandó magát bevonni a NATO-t érintő stratégiai vitákba, akadályozza azt, mint hatékony politikai fórumot a működésében. Ugyanakkor a német kormány érte el, hogy a NATO visszaszerezze központi konzultációs szerepét.

Tudományos eredmények

1. Feltártam és elemeztem a Németországi Szövetségi Köztársaság a második világháborút követő években, a hidegháborúban, valamint a bipoláris szembenállás végével napjainkig lezajlott euro-atlanti és transzatlanti integrációjának – biztonság- és védelempolitikai, haderejének átalakítási, valamint első sorban nemzetközi szerepvállalásai szempontjai alapján – lezajlott folyamatait, valamint értékeltem ezek jelentős csomópontjait.
2. A fentiek alapján bizonyítottam azt a feltételezést, hogy Németország múltbeli, jelenlegi – és vélhetően jövőbeni – nemzetközi biztonságpolitikai, de különösen

NATO szerepét a múlttal való szembenézés és a valós katonai szerep elutasítása (tagadása) vagy (esetenkénti) felvállalása határozza meg.

3. Feltártam és elemeztem a Németországi Szövetségi Köztársaság sokat kritizált eddigi „tartózkodó” NATO szerepének okait és befolyásoló tényezőit.
4. Bizonyítottam, hogy amennyiben a Németországi Szövetségi Köztársaság szakít sokat kritizált eddigi „tartózkodó magatartásával” és vezető gazdasági erejére támaszkodva katonai értelemben is sokkal aktívabbá válik, úgy az találkozik szövetségesei – de különösen az Amerikai Egyesült Államok – jelenlegi érdekeivel.

Javaslatok

Az elvégzett kutatás alapján, azok eredményeire alapozva az alábbi két javaslatot fogalmazom meg:

- A német-amerikai kapcsolatok biztonsága érdekében az elkövetkező időszakban a politikai kultúra azon területeire kellene koncentrálni, amelyekben valóban lehetőség van az alapvetően hasonló értékek eltérő értelmezésére és a leszűrt tapasztalatok alapján történő tovább lépésre.
- Az elvégzett kutatás alapján úgy ítélem meg, hogy a holtpontra jutott helyzetből való kibillenést csak egy határozott vezetői magatartás, katonai téren pedig részben a porosz katonai hagyományok újjáélesztése, részben a megváltozott biztonsági környezethez alkalmazkodni képes „aktív” haderő kialakítása eredményezhet.

Ajánlások

Az értekezésben foglaltak – részleteiben és egészében is – felhasználhatók oktatási célokra, a felsőoktatási képzési szintek mindegyikén (BSc, MSc, PhD), egyúttal az abban megfogalmazottak alapját vagy részét képezhetik további kutatási célkitűzéseknek és programoknak.

Ezen kívül meggyőződésem, hogy a feltárt és értékelt folyamatok, csomópontok és eredmények hasznosak lehetnek a közsférában dolgozók számára is, legyenek azok a különböző minisztériumok, szolgálatok vagy háttérintézmények munkatársai.

A PÁLYÁZÓ PUBLIKÁCIÓS MUNKÁINAK JEGYZÉKE

Magyar nyelvű:
A Bundeswehr afrikai szerepvállalása Szakmai szemle, 2010/1, p. 171-179
A NATO szerepe a kalózkodás elleni küzdelemben Szakmai Szemle, 2010/3, p. 170-179
A brit védelempolitika alakulása Szakmai Szemle, 2010/2, p. 101-112
Békefenntartás a XXI. században Sereg Szemle, 2010/2, p. 36-46
A fegyveres erők feladatai a változó stratégiai koncepció tükrében Sereg Szemle, 2010/4, p. 7-20
Az Egyesült Államok védelempolitikája Sereg Szemle, 2011/2, p. 164-176
Válaszút előtt a Bundeswehr? Szakmai Szemle, 2012/1, p. 200-212
60 éve ugyanazon az úton? Szakmai Szemle, 2012/3-4, p.
A NATO és a tömegpusztító fegyverek jelentette fenyegetés Sereg Szemle 2012/4, p. 50-66
Angol nyelvű
The role of the Bundeswehr in Africa Tradecraft Review 2014/2

Budapest, 2014. június 16.